

Prema filozofiji odgoja

Početak listopada 2007. u nakladništvu Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru iz tiska je izišla knjiga pod naslovom *Prema filozofiji odgoja*. Autori su joj prof. dr. sc. Slavica Juka, mr. sc. Ivica Musić i Mate Buntić, djelatnici spomenutoga fakulteta gdje su, uz ostale predmete, angažirani na općem kolegiju Filozofija odgoja za koji, prema njihovim riječima, nedostaje odgovarajuća literatura pa su odlučili “svoje bilješke što su nastajale tijekom višegodišnjih predavanja i vježbi objediniti te ih, uobličene i dotjerane, ponuditi studentima kao pomoć pri spremanju ispita” (“Predgovor”, str. 9). Knjiga je tvrdoga uveza, obaseže 269 stranica, ima 81 bibliografsku jedinicu i 488 pozivnih bilježaka, kazalo imena (njih 87) i kazalo pojmova (oko 350).

Prema svojoj nakani, koncepciji, metodičkoj i metodološkoj opremljenosti ovo je djelo u prvom redu namijenjeno studentima humanističkih i društvenih znanosti koji zbog interdisciplinarnoga karaktera tih studija u programima svoga visokoškolskog obrazovanja, uz ostale pedagoške kolegije, imaju i Filozofiju odgoja. O knjizi su pozitivno mišljenje dali recenzenti dr. sc. Zoran Primorac, izvanredni profesor na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti te dr. sc. Ivan Kordić, viši znanstveni suradnik na Institutu za filozofiju u Zagrebu i docent na Filozofskom fakultetu u Mostaru.

Građa knjige podijeljena je u dva tematska dijela. Prvi dio pod naslovom “Na obzorima filozofije” sastoji se od dvaju poglavlja: “Što je filozofija” i “Temeljne filozofske discipline”. Odgovarajući na inicijalna pitanja o naravi filozofije, njezinu predmetu i izvorima, o onomu po čemu se razlikuje od ostalih znanosti, o njezinoj važnosti kako u prošlosti tako i u sadašnjosti te iznoseći glavne odgovore na ključne filozofske probleme, autori nastoje “dati opći okvir te osvijetliti ambijent u kojemu se odvija filozofska refleksija kako bi se pripremio put razumijevanju filozofskoga promišljanja odgojne stvarnosti” (“Uvod”, str. 13). Riječ je dakle o svojevrsnu uvodu u filozofiju koji je od velike koristi onima što se prvi put susreću s ovom kompleksnom znanošću.

Drugi dio knjige nosi naslov "Filozofsko promišljanje odgoja" i podijeljen je u tri poglavlja. Prvo je naslovljeno "Povijesni pregled teorija o odgoju" i donosi najvažnije pedagoške teorije počevši od predsokratička, preko pedagoških klasika, pa sve do zagovornika hermeneutičkoga pristupa odgojnoj praksi. Prema autorima, vrijednost ovoga pregleda nije samo u obuhvatnom prikazu razvoja pedagoške misli od najranijih početaka pa sve do suvremenih postignuća nego navlastito u tome što ukazuje na činjenicu nemjerljiva filozofskog prinosa tom razvoju, a to je nužno naglasiti upravo danas kada prevladava mišljenje kako filozofska refleksija o odgoju "nema praktičnu primjenu te je stoga njezin doprinos suvremenoj pedagoškoj znanosti vrlo skroman" ("Uvod", str. 13-14).

"Neka pitanja filozofije odgoja" naslov je središnjega poglavlja ovoga djela. U njemu se ponajprije razmatra odnos između filozofije i pedagogije ukazujući na njihovu organsku povezanost koja se očituje u brojnim specifičnim relacijama. Filozofiju i pedagogiju u prvom redu vežu opći odnosi posebnih znanstvenih područja prema filozofiji kao univerzalnog mišljenju i kao obuhvatnom pogledu na stvarnost. No, ono što ove dvije znanosti čini nerazdvojnima jest vrijednosna prosudba kojoj ni jedna ni druga ne mogu umaći. "Filozofiju, kao teoriju vrijednosti, i pedagogiju, kao disciplinu koja proučava načine oživotvorenja vrijednosnoga u realitetu čovjekova povijesnoga postojanja, na osobit način povezuje zamisao o 'pravom čovjeku', o čovjeku kakav bi trebao biti" (str. 177). Odatle zaključak da se pedagogija može shvatiti samo u neposrednoj vezi i u skladu s univerzalnim principima koji vrijede i u filozofiji jer je ideal "pravoga čovjeka" što ga odgojna znanost sebi postavlja u biti etički (filozofski) ideal.

Slijedi značenjsko i sadržajno određenje pojma odgoj koji se definira kao ciljana djelatnost upravljena na "pojedince u svrhu usvajanja vrijednosti i kulturnih dobara neke zajednice" (str. 180). Kao krajnji cilj odgoja postavlja se "formiranje kompletne zrele osobe", a sredstvo ostvarenja toga cilja prepoznaje se u "optimalizaciji odgojenikovih mogućnosti", odnosno u povezivanju uzgojnih, izobrazbenih, obrazovnih i moralnih čovjekovih snaga koje će omogućiti "svestranije i što temeljitije osposobljavanje ljudskoga bića za slobodno vrijednosno doživljavanje" (str. 181).

U nastavku se razmatraju neka temeljna pitanja filozofije odgoja kao što su pitanje odnosa između odgojitelja i odgojenika, zatim odnosa pojedinca prema zajednici, (ne)opravdanosti zajedničkoga odgoja muške i ženske djece te utjecaja politike na odgoj. Cijela pak rasprava vodi zaključku kako odgoj mora biti ne samo specijalna kulturološka nego univerzalna praksa čiji je zadatak razvijati djetetovu osobnost, odnosno njegovu posebnost, autonomiju, slobodu i kreativnost. Radi se o holističkom shvaćanju pedagoške djelatnosti čime se “prevladava spoznajno-vrijednosni rascjep što je opterećivao većinu tradicionalnih, ali i suvremenih pedagoških teorija” (str. 195).

Na kraju knjige, kao dodatak, donesen je i izbor tekstova četvorice istaknutih filozofa (Platona, Aristotela, J. J. Rousseaua i J. Deweya) koji su pridavali veliku važnost odgoju i koji su raspravljali o nekim temama što su dobrim dijelom aktualne i dandanas. “Time se čitatelju omogućuje da na konkretnim primjerima prepozna ono vlastito filozofskom pristupu odgojnoj zbilji.” (“Uvod”, str. 14.)

***

Naposlijetku treba reći da je knjiga *Prema filozofiji odgoja* vrijedno i višestruko korisno djelo. Iako se ne radi o obuhvatnoj studiji što iscrpno obrađuje određenu problematiku (i sami autori naglašavaju da je zapravo riječ o nacrtu za izradbu udžbenika koji bi na jednom mjestu ponudio glavnu informaciju o filozofskom bavljenju odgojem), ona je u oskudici adekvatnih naslova vezanih za ovu problematiku istinsko osvježenje i pravi vodič kroz ovu filozofsku disciplinu. Pridoda li se tomu da je stil izlaganja moderan, dinamičan, suvisao, bez suvišnih ponavljanja i nepotrebnih digresija te da je uporaba znanstvenoga instrumentarija na visokoj razini, onda se s pravom može reći da se radi o kvalitetnom visokoškolskom priručniku.

Šimun MUSA